

УДК 374.134:792

О. М. Пархоменко,

аспірант

(Ніжинський державний університет

імені Миколи Гоголя)

ПРОБЛЕМА БАЛЕТМЕЙСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ

Постановка проблеми. Вища педагогічна освіта в Україні покликана забезпечувати підготовку фахівця, здатного до самовдосконалення, саморегуляції своїх дій, який володіє вміннями мислити самостійно і критично, орієнтованого на особистісний та професійний саморозвиток. Завдання, поставлені перед сучасною хореографічною освітою дітей, вимагають відповідних змін і в професійній підготовці педагога-хореографа.

Педагог-хореограф – це фахівець, який здійснює педагогічну діяльність у галузі хореографічного мистецтва (класичний, народно-сценічний, спортивно-бальний, сучасний танці тощо), є постановником хореографічних творів різних форм у процесі проведення навчальних занять та сценічного виконання. Складність діяльності педагога-хореографа полягає у виконанні ним функцій координатора та організатора навчального процесу, психолога, вихователя, художнього керівника, балетмейстера-постановника, педагога-репетитора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахова підготовка майбутніх педагогів-хореографів привертала значну увагу вчених та практиків хореографічного мистецтва, зокрема, проблеми теорії і методики навчання класичного танцю (А. Ваганова, Н. Тарасов, Н. Базарова, В. Мей, А. Писарев, В. Костровицька, Г. Березова, Л. Цветкова); народно-сценічного танцю (Т. Ткаченко, К. Зацепін, К. Клімова, К. Ріхтер, Є. Зайцев, Г. Гусев, Ю. Чурко); характерного танцю (А. Лопухов, О. Ширяев, О. Бочаров); українського

народно-сценічного танцю (В. Верховинець, Р. Герасимчук, А. Гуменюк, К. Василенко, Б. Стасько, С. Забрєдовський); мистецтво балетмейстера (Р. Захаров, І. Смірнов, А. Кривохижа, О. Голдріч, В. Шевченко, О. Колосок, Н. Корисько); спортивно-бального танцю (Антон дю Беке, Е. Дини, Д. Єрмаков); історико-побутового танцю (М. Васильєва-Рождєственська, Н. Ентеліс, С. Худєков); історії хореографічного мистецтва (В. Красовська, Ю. Бахрушин, Ю. Станішевський, Г. Боримська, В. Пасютинська) тощо.

Однак багато важливих питань фахової підготовки майбутніх педагогів-хореографів розглянуто поверхово. Зокрема, недостатньо розкриті проблеми балетмейстерської підготовки майбутніх педагогів, не визначено зміст і обсяг фахових знань, необхідних і достатніх для створення хореографічних композицій.

Формулювання цілей статті (завдання статті). Розкрити сутність і зміст балетмейстерської підготовки майбутніх педагогів-хореографів через когнітивний компонент.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фахова підготовка педагогів-хореографів передбачає формування міцної теоретичної та методичної бази знань, широкого спектру практичних умінь і навичок, необхідних майбутньому балетмейстерові. Обґрунтування сутності балетмейстерської діяльності дало змогу виділити її структурні компоненти: мотиваційно-вольовий, когнітивний, діяльнісно-творчий, операційний. Серед цих компонентів, кожен з яких посідає дуже важливе місце у діяльності педагога-хореографа, виокремимо когнітивний компонент, який забезпечує вільне володіння балетмейстерськими вміннями, опрацювання інформації та роботу з інформаційними об'єктами, що впливають на вдосконалення професійних знань і умінь, встановлення міжпредметних зв'язків між суміжними дисциплінами.

На думку О. Щолокової, теоретичним підґрунтям фахової підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін постає його мистецтвознавчий тезаурус, який складається в ході спеціалізованої загальнохудожньої освіти й містить у собі фундаментальні поняття історії та теорії художньої культури,

термінологічний апарат і лексику мистецтвознавчих наук [6, с. 34].

Рівень розвитку когнітивного компонента визначається повнотою, глибиною, системністю знань педагога-хореографа. Виокремимо сукупність знань, якими має володіти балетмейстер:

- основні терміни та поняття: композиція танцю, його драматургія, тема, ідея, форма й зміст, сценічний образ, рисунок, лексика, хореографічний текст композиції;

- знання щодо специфіки хореографічного мистецтва, мистецтва балетмейстера, музично-хореографічної драматургії, композиції й постановки хореографічних творів, історичних фактів, пов'язаних з ними; щодо класичної, народної, народно-сценічної, сучасної, бальної хореографії; танцювальної лексики різних народів;

- знання методики постановочної роботи, розучування та виконання хореографічного твору, викладання хореографічних дисциплін, навчально-виховної та організаційної роботи в колективі.

Грунтовні знання з теорії та методики – підґрунтя розвитку педагогічної майстерності майбутнього педагога-хореографа. В удосконаленні цієї майстерності важливим є досвід роботи самого балетмейстера, який потребує постійного аналізу, узагальнення, використання в педагогічній діяльності кращих здобутків хореографічного мистецтва.

Перші теоретики в хореографії виявилися і першими балетмейстерами, оскільки вони, подібно до композиторів, звертаючись до народної творчості, створювали власні танці. У своїй теоретичній праці “Походження балету” Ф. Рейн писав: “Балетмейстери минулого намагалися знайти певний рух для танцю, збільшити сценічний простір, понад усе танцювати музику, заповнюючи паузи, – ось природний принцип хореографії” [7, с. 9].

У працях Р. Захарова (“Записки балетмейстера”, “Створення танцю”, “Робота балетмейстера з виконавцями”), І. Смірнова (“Мистецтво балетмейстера”, “Робота балетмейстера над хореографічним твором”) висвітлюються теоретичні питання хореографії, розглядається процес роботи

балетмейстера над хореографічним твором. При цьому вони посилаються не тільки на свій власний досвід роботи, але й на досвід балетмейстерів, які активно розвивали нові шляхи в царині балетмейстерського мистецтва. Зокрема, Р. Захаров поділяв процес балетмейстерської підготовки на теоретичну та практичну частину. У теоретичній частині даються основи балетмейстерської майстерності, поняття та правила створення хореографічного твору. Йдеться про хореографію як вид мистецтва, специфіку професії балетмейстера, репетитора, педагога і артиста балету; про драматургію як основу хореографічного твору, специфіку драматургії музичної та хореографічної; про місце літератури в розвитку балетного театру, балетні вистави як синтез різних мистецтв. Особливо акцентується роль балетмейстера як творця нових і зберігача старих хореографічних творів. Практична частина полягає в застосуванні теоретичних принципів і понять у процесі роботи з виконавцями, що розкриває складний процес балетмейстерської творчості [3, с. 129].

У теоретичній та практичній підготовці балетмейстера засобами народного українського танцю найбільш заслуговує досвід В. Верховинця. На його думку, глибоко продумане подання практичного матеріалу, яке базується на стрункій науково-теоретичній основі, всебічно і послідовно розвиватиме балетмейстерські вміння, виконавчу техніку молодого педагога-хореографа, виховуючи у нього глибоке розуміння характеру українського народного танцю, його правильну інтерпретацію [2, с. 11].

У збірці “Весняночка”, до якої увійшли зібрані В. Верховинцем пісні-ігри для дітей дошкільного й молодшого шкільного віку, обґрунтовано значення рухливої музичної гри для естетичного впливу на дітей, розвитку творчого начала, художніх здібностей; наголошено на благотворному впливі музики і слова, танцю й ритмічних рухів [1, с. 67].

Поєднання музики й хореографії у формуванні балетмейстерських умінь зумовлює розвиток ігрового напрямку в роботі педагога-хореографа з дитячим хореографічним колективом. Музичні ігри, такі жанрові форми, як

театралізована пісня, вокально-хореографічна композиція, розроблені В. Верховинцем і використані в репертуарі дитячого хореографічного об'єднання, сприяють формуванню у дітей інтересу до народної творчості, опануванню етнографічним фольклором, який є важливим чинником розвитку в них художньо-творчих здібностей.

Чільне місце в балетмейстерській підготовці майбутнього педагога-хореографа посідає методика, яка об'єднує психолого-педагогічні та фахові знання й уміння, необхідні для його професійної діяльності. Саме від методичного забезпечення залежить передусім успішність освітнього процесу. Педагог-хореограф повинен володіти багатьма методами, щоб обрати найдоцільніші з них для вирішення конкретних завдань. Сукупність методів разом зі змістом навчальної програми складає відповідну методiku, ефективність якої оцінюється за результатами досягнення поставленої освітньої мети [5, с. 56].

Методика хореографічної освіти – галузь педагогічної науки, яка вивчає закономірності, принципи, зміст, організацію, форми і методи передачі вчителем та засвоєння учнями досвіду хореографічної діяльності та досвіду ставлення до творів хореографічного мистецтва, розкриває методологічні засади цього процесу, забезпечуючи високий рівень професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів [4, с. 110].

Мета методичної підготовки майбутніх педагогів-хореографів полягає у формуванні основ їхньої професійної культури, під якою розуміється здатність оперувати знаннями й уміннями в процесі роботи з дитячим хореографічним колективом.

Отже, проведений аналіз дав змогу розкрити сутність і зміст балетмейстерської підготовки майбутніх педагогів-хореографів крізь призму її когнітивного компоненту. Сутність балетмейстерської підготовки полягає в оволодінні танцювально-технічними, музично-слуховими уміннями, створюючи образ, текст, драматургію хореографічного твору.

Зміст балетмейстерської підготовки охоплює фундаментальні поняття історії та теорії мистецтва, термінологічного апарату і знань танцювальної

лексики різних народів, оволодіння методики хореографічної освіти дітей.

Висновки і перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Отже, фахова підготовка майбутніх педагогів-хореографів залежить від рівня знань і можливостей їх закріплення в практичній балетмейстерській діяльності. Перспективи подальших пошуків у цьому напрямку полягають у науково-методичному забезпеченні інтелектуального та практичного розвитку майбутніх педагогів-хореографів на рівні сучасних вимог.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верховинець В. М. Весняночка / В.М. Верховинець. – К. : Музична Україна, 1989. – 342 с.
2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. – 5-те вид., доп. / В. М. Верховинець. – К. : Муз Україна, 1990. – 150 с.
3. Захаров Р. В. Записки балетмейстера / Р. В. Захаров. – М. : Искусство, 1976. – 367 с.
4. Ростовська Ю. О. Методика хореографічної освіти дітей : навч. посібник / Ю. О. Ростовська – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2009. – 157 с.
5. Ростовська Ю. О. Формування педагогічних переконань майбутніх учителів музики і хореографії у процесі методичної підготовки : дис .канд. пед. наук: 13.00.02 / Ю. О. Ростовська – К., 2005. – 220 с.
6. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / О. П. Щолокова. – К., 1996. – 172 с.
7. Reyna F. Des origins du ballet / F Reyna – Paris, 1955, p. 35.